

Bierna i jedynie roszczeniowa postawa takiej osoby może być powodem odmowy przyznania świadczeń pieniężnych ze względu na fakt, że ustawa o pomocy społecznej nie dopuszcza możliwości wykorzystywania środków społecznych przez osoby, które mając możliwość zaspokojenia potrzeb życiowych z własnych środków, nie czynią tego jednak z własnej woli i wyboru. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach z dnia 20 stycznia 2012 r. IV SA/GI 130/11.

Ustawa o pomocy społecznej dopuszcza możliwość odmowy przyznania świadczenia w określonych przypadkach, zwłaszcza wskazanych w art. 11. Zgodnie z ust. 1 tego przepisu, w przypadku stwierdzenia przez pracownika socjalnego marnotrawienia przyznanych świadczeń, ich celowego niszczenia lub korzystania w sposób niezgodny z przeznaczeniem bądź marnotrawienia własnych zasobów finansowych może nastąpić ograniczenie świadczeń, odmowa ich przyznania albo przyznanie pomocy w formie świadczenia niepieniężnego.

Natomiast w świetle ust. 2 okolicznościami uzasadniającymi odmowę przyznania świadczenia może stanowić m.in. brak współdziałania osoby lub rodziny z pracownikiem socjalnym lub asystentem rodziny, o którym mowa w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w rozwiązywaniu trudnej sytuacji życiowej, odmowa zawarcia kontraktu socjalnego, niedotrzymywanie jego postanowień, nieuzasadniona odmowa podjęcia zatrudnienia, innej pracy zarobkowej przez osobę bezrobotną lub wykonywania prac społecznie użytecznych, o których mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, lub nieuzasadniona odmowa podjęcia leczenia odwykowego w zakładzie leczenia odwykowego przez osobę uzależnioną.

W myśl art. 2 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej zasadniczym celem pomocy społecznej jest zaspokojenie niezbędnych potrzeb bytowych uprawnionych, przy równoczesnym umożliwieniu przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których uprawnione osoby i rodziny nie są w stanie pokonać przy użyciu własnych uprawnień, zasobów i możliwości. Zadaniem pomocy społecznej jest wsparcie osoby (rodziny) w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb (art. 3 ust. 1) oraz umożliwienie osobie lub rodzinie życia w warunkach odpowiadających godności człowieka. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej są obowiązane do współdziałania w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej (art. 4.).

Z przepisu art. 2 ust.1 wywodzona jest zasada pomocniczości w systemie pomocy społecznej. Jej istota sprowadza się do zakazu wyręczania jednostki z zadań, które może ona zrealizować samodzielnie, zaś pomoc społeczna powinna zostać udzielona dopiero wtedy, gdy jednostka w sytuacji kryzysowej przestaje być samowystarczalna (I Sierpowska, Komentarz do art. 2 ustawy o pomocy społecznej, LEX). W konsekwencji przyjęcia tej zasady państwo udziela pomocy osobom potrzebującym w ostatniej kolejności (wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 15 stycznia 2010 r., I SA/Wa 1176/09, Lex nr 600022). W prawie zabezpieczenia społecznego pomoc społeczna jest zatem ostatnią możliwością przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych. Poprzedzają ją świadczenia z systemu ubezpieczeń społecznych, jak również zasiłki rodzinne czy pomoc dla bezrobotnych. W literaturze zasadę tę obrazuje się określeniem, że pomoc społeczna jest nisko umieszczoną siatką zabezpieczenia społecznego, która chroni przed twardym upadkiem na dno w razie osunięcia się ze szczebli społecznej drabiny i niezatrzymania się na wyższych poziomach ochrony, tj. na poziomie ubezpieczeń społecznych i kolejnych odrębnych uregulowań (J. Jończyk, Prawo zabezpieczenia społecznego, Kraków 2006, s. 321). Pomoc społeczna wymaga jednak wystąpienia dwóch przesłanek, tj. trudnej sytuacji życiowej i niemożności jej samodzielnego przezwyciężenia. Nie dopuszcza się wykorzystywania środków społecznych przez osoby, które mając możliwość zaspokojenia potrzeb

życiowych z własnych środków, nie czynią tego jednak z własnej woli i wyboru (por. wyrok przytoczony wyżej).

Dokonując systemowej wykładni przepisów ustawy o pomocy społecznej z uwzględnieniem art. 37 ust. 1, art. 11 ust. 1 i 2 oraz art. 2 i 3, można przyjąć tezę zgodnie z którą organ właściwy do przyznania zasiłku stałego, o którym orzeka w formie aktu związanego w przypadku spełnienia warunków przewidzianych w przepisie stanowiącym podstawę materialnoprawną jego wydania (art. 37 ust. 1), będzie zobligowany do podjęcia pozytywnego rozstrzygnięcia dla wnioskodawcy, chyba że zachodzi jedna z przeszkód określonych w art. 11, bądź też przyznanie takiego uprawnienia pozostawałoby w kolizji z celami i zasadami pomocy społecznej.

Postępowanie skarżącego, który nie wykorzystuje własnych uprawnień do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej stanowi jedną z postaci braku współdziałania z pracownikiem socjalnym w rozwiązaniu trudnej sytuacji życiowej, w rozumieniu art. 11 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej. Osoba korzystająca z pomocy społecznej ma bowiem obowiązek wykorzystania własnych środków, możliwości i uprawnień do przezwyciężenia trudności, w których się znalazła. Osoby wnoszące o przyznanie im pieniędzy publicznych w postaci świadczeń z pomocy społecznej na zaspokojenie własnych potrzeb, mają obowiązek współdziałania z pracownikiem socjalnym w rozwiązywaniu trudnej sytuacji pod rygorem odmowy przyznania świadczenia (wyrok WSA w Lublinie z dnia 16 stycznia 2008 r. II SA/Lu 761/2007, publ. <http://orzeczenia.nsa.gov.pl>). Natomiast bierna i jedynie roszczeniowa postawa takiej osoby może być powodem odmowy przyznania świadczeń pieniężnych ze względu na fakt, że ustawa o pomocy społecznej nie dopuszcza możliwości wykorzystywania środków społecznych przez osoby, które mając możliwość zaspokojenia potrzeb życiowych z własnych środków, nie czynią tego jednak z własnej woli i wyboru. W ocenie Sądu skoro skarżący bez żadnego uzasadnienia nie wykorzystuje swoich uprawnień wynikających z prawa do renty serbskiej, oznacza to brak jego współdziałania z pracownikiem socjalnym w rozwiązywaniu trudnej sytuacji życiowej, w której się znalazł.

Źródło: [Orzecznictwo NSA](http://orzeczenia.nsa.gov.pl)